

مقایسه میزان اضطراب در نوجوانان ساکن در شبانه‌روزی با نوجوانان ساکن در خانواده

دکتر هادی سالاری*، دکتر سید علیرضا سجادی**

تاریخ دریافت مقاله: ۸۳/۷/۱۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۴/۳/۲۵

* دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی گرگان، دانشکده پزشکی، گروه روانپزشکی

** دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زاهدان، دانشکده پزشکی، گروه روانپزشکی

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به شیوع اضطراب در نوجوانان و تأثیر شرایط محیطی بر آن، هدف از پژوهش حاضر بررسی میزان اضطراب در نوجوانان ساکن در شبانه‌روزی‌ها و مقایسه آن با نوجوانان ساکن در خانواده در دو شهر زاهدان و گناباد می‌باشد.

مواد و روش کار: در این پژوهش دو شهر در مجموع ۲۶۸ نفر آزمودنی (۱۳۴ نفر ساکن در شبانه‌روزی و ۱۳۴ نفر ساکن در خانواده) که دارای دامنه سنی بین ۱۳ تا ۱۹ سال بودند به روش نمونه‌گیری غیر تصادفی در افراد ساکن در شبانه‌روزی و به روش تصادفی در افراد ساکن در خانواده انتخاب شدند. در هر دو گروه آزمون اضطراب کتل (شامل ۴۰ سؤال) اجرا شد. یافته‌ها با استفاده از آزمون (Z)، معنی دار بودن دو نسبت مستقل مورد مقایسه قرار گرفت.

یافته‌ها: بین دو گروه ساکن در شبانه‌روزی و ساکن در خانواده از نظر اضطراب شدید اختلاف معنی داری وجود دارد. ($P < 0/05$) همچنین در دو گروه دختر ساکن شبانه‌روزی و ساکن خانواده از نظر اضطراب متوسط ($P < 0/001$) و در دو گروه پسر ساکن شبانه‌روزی و ساکن خانواده از نظر اضطراب شدید نیز اختلاف معنی دار مشاهده گردید. ($P < 0/01$) علاوه بر این بین پسران و دختران (در کل) نیز از نظر اضطراب شدید $P < 0/001$ و متوسط $P < 0/04$ بدون در نظر گرفتن محل سکونت اختلاف معنی داری مشاهده شد.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های فوق به نظر می‌رسد سکونت در شبانه‌روزی و جنسیت (مؤنث) فرد را برای ابتلا به اضطراب مستعد می‌سازد. (مجله طبیب شرق، سال هفتم، شماره ۱، بهار ۱۳۸۴، ص ۱۵ تا ۱۹)

کلواژه‌ها: اضطراب، شبانه‌روزی، خانواده، نوجوان

مقدمه

شبانه‌روزی انجام شد، حدود ۵۴ درصد افراد مورد بررسی به یک اختلال رفتاری یا روانی مبتلا بودند.^(۳) در مطالعه‌ای دیگر که در دارالسلام تانزانیا انجام شده، ۵۱ کودک که والدین خود را در اثر ابتلا به ایدز از دست داده بودند و کودکان مشابه که در خانواده زندگی می‌کردند، مورد مطالعه قرار گرفتند یافته‌ها نشان داد ۳۴ درصد از کودکان محروم از والدین در طول یک سال اقدام به خودکشی داشتند.^(۴) ساکنین در شبانه‌روزی‌ها (یتیم‌خانه) کراً دچار کندی شدید روانی، حرکتی هستند.^(۵) شایع‌ترین اختلال در سنین دبیرستان، اضطراب و افسردگی است.^(۶)

اضطراب از شایع‌ترین اختلالات روانپزشکی می‌باشد که می‌تواند با یادگیری، تمرکز، بیادآوری مطالب و ارتباط دادن موضوعات با یکدیگر اختلال ایجاد نماید.^(۱)

علاوه بر این نقش خانواده به عنوان اولین محیط آموزشی در ایجاد بیماری‌های عصبی و مشکلات رفتاری در کودکان انکار ناپذیر است.^(۲) کودکانی که با تعارضات خانوادگی، انزوای اجتماعی و یا خجالتی بودن درگیر می‌باشند، ممکن است نتوانند استعداد بالقوه خود را بالفعل نمایند.^(۱) در مطالعه‌ای که در یکی از نواحی رومانی بر روی افراد ۴ تا ۸ ساله ساکن در یک مرکز

به نظر می‌رسد که شرایط محیطی، اجتماعی و فرهنگی که دختران و پسران در آن بزرگ می‌شوند، در نوع و فراوانی نگرانی آنها تأثیر دارد.^(۷) اطلاعات اندکی در مورد شیوع این اختلالات در بین افرادی که از مشکلات اجتماعی رنج می‌برند وجود دارد^(۳) لذا این پژوهش به منظور بررسی وضعیت اضطراب در کودکان ساکن در شبانه روزی و مقایسه آن با کودکان ساکن در خانواده در دو شهر زاهدان و گناباد طراحی شد. بدین گونه که نتایج به دست آمده را می‌توان جهت ارائه به مراکز بهداشت روانی و مراکز مشاوره ارسال تا با استفاده از این نتایج کمک و مساعدت بهتر و بیشتری به این نوجوانان ارائه نمایند.

روش کار

پژوهش حاضر از نوع مقطعی توصیفی تحلیلی است که در سال ۸۲-۱۳۸۱ انجام شد. آزمودنی‌های پژوهش مشتمل بر ۲۶۸ نفر بودند (۱۳۴ نفر ساکن در شبانه روزی و ۱۳۴ نفر ساکن در خانواده) و کلیه دانش آموزان شبانه روزیهای دو شهر زاهدان و گناباد مورد مطالعه قرار گرفتند. معیار ورود به مطالعه سکونت در شبانه روزی و تحصیل در مقطع راهنمایی و یا دبیرستان بود. معیار خروج از مطالعه شامل وجود مشکلات شدید هوشی و بیماریهای شدید جسمی و یا عدم همکاری نمونه‌ها بود که هیچکدام از نمونه‌های مذکور دارای معیار خروج از مطالعه نبودند. گروه ساکن در خانواده از مدارس مقطع راهنمایی و دبیرستان شهرستانهای گناباد و زاهدان به روش تصادفی از میان کلیه مدارس شهر انتخاب شدند و با گروه اول از نظر سن، جنسیت و مقطع تحصیلی هم‌تا سازی شدند که جمعیت ساکن شبانه روزی ۵۲ دختر (۱۷ نفر ساکن زاهدان - ۳۵ نفر در گناباد) و ۸۲ نفر پسر (۲۳ نفر در زاهدان و ۵۹ نفر در گناباد) بودند که دامنه سنی آنها بین ۱۳ تا ۱۹ سال بود.

ابزار پژوهش پرسشنامه سنجش اضطراب کتل (Cattell) بود. این پرسشنامه مؤثرترین ابزاری است که به صورت یک

پرسشنامه کوتاه فراهم آمده است. پرسشنامه‌ای که می‌تواند مکمل تشخیص بالینی باشد و نتیجه‌ای عینی با هدف‌های پژوهشی بدست دهد. از این پرسشنامه در پژوهش‌های متعددی استفاده شده است و اعتبار و پایایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفته است^(۹) علاوه بر این در هنجار گزینی ایرانی در سال ۶۸ - ۶۷ با تعداد ۱۶۳۴۲ پسر و تعداد ۸۵۳۲ دختر نیز ابزار مناسبی جهت تشخیص اضطراب مورد استفاده قرار گرفته است. این آزمون حاوی ۴۰ سؤال است که هر سؤال دارای نمره‌ای بین صفر تا دو می‌باشد. نمره بدست آمده بین (۰-۸۰) بود که با استفاده از این نمرات آنها به نمرات طراز شده بین (۰-۱۰) تبدیل می‌شوند و سپس برای تعیین شدت اضطراب به ترتیب ذیل مورد استفاده قرار می‌گیرد:

نمرات طراز شده بین (۰-۳) افراد بدون اضطراب و آرام.

نمرات طراز شده بین (۴-۶) افرادی که دارای درجات خفیف اضطراب هستند.

نمرات طراز شده بین (۷-۸) افرادی که دارای درجات متوسط اضطراب هستند.

نمرات طراز شده بین (۹-۱۰) افرادی که دارای درجات شدید اضطراب هستند.

این پرسشنامه پس از جلب همکاری آزمودنی‌ها توسط همکار روان شناس بالینی و ارائه توضیحات لازم در اختیار آنان قرار گرفت که پس از تکمیل و جمع آوری مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. نمرات طراز شده بین صفر تا ۶ چون در محدوده طبیعی می‌باشند مورد تجزیه و تحلیل قرار نگرفتند. همچنین برای تحلیل داده‌ها و مقایسه دو گروه از آزمون معنی دار بودن بین دو نسبت مستقل (Z نسبت‌ها) استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج نشان داد که ۶۳ نفر ساکن در شبانه روزی و ۷۵ نفر ساکن در خانواده اضطراب متوسط دارند و ۲۹ نفر و ۱۸ نفر دارای اضطراب شدید هستند که با توجه به آزمون Z بین دو

اضطراب شدید هستند ($Z=4/33$) که با توجه به Z بدست آمده اختلاف معنی داری بین دختران و پسران وجود دارد. ($P<0/001$ و $P<0/04$) بدین معنی که اضطراب شدید در دختران بیشتر از پسران می‌باشد. نتایج نشان داد که از افراد ساکن شبانه روزی در شهر زاهدان ۱۴ نفر و در شهر گناباد ۴۹ نفر دچار اضطراب متوسط بودند ($Z=2/12$ و $P<0/01$) و به ترتیب در دو شهر فوق ۱ و ۲۸ نفر دچار اضطراب شدید بودند. ($Z=4/5$ و $P<0/001$) که نشان می‌دهد مبتلایان به اضطراب در شهر گناباد بطور معنی داری بالاتر از شهر زاهدان هستند.

بحث

یافته‌های پژوهش نشان داد که دو گروه نوجوانان ساکن در شبانه روزی و ساکن در خانواده از نظر شاخص اضطراب (شدت اضطراب) تفاوت معنی داری با یکدیگر دارند، بدین معنی که آزمودنی‌های ساکن در شبانه روزی نسبت به آزمودنی‌های ساکن در خانواده دارای اضطراب شدیدتری هستند. این یافته با یافته‌های برکووک همسو می‌باشد، آنان بر این باورند که عوامل خانوادگی، محیطی و اجتماعی فرد در میزان نگرانی وی نقش مهمی دارند. همچنین وی معتقد است که محتوای نگرانی افراد با شرایط زندگی آنها مطابقت دارد.^(۷) با توجه به این نکته به نظر می‌رسد که شرایط محیطی، اجتماعی که پسران و دختران در آن بزرگ می‌شوند در شدت اضطراب آنها بی تأثیر نباشد. علاوه بر این در پسران و دخترانی که ساکن در شبانه روزی بودند نیز اختلاف معنی داری مشاهده گردید بدین معنی که دختران بیشتر از پسران دارای اضطراب شدید هستند این یافته با یافته‌های معاونت سلامت وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی ایران، همسو می‌باشند بررسی WHO نشان می‌دهد که شایع‌ترین اختلال روانی گزارش شده در گروه‌ها سنی ۸ و ۱۲ و ۱۷ ساله اضطراب بوده و علاوه بر این اضطراب در دختران بیش از پسران است.^(۷) در این بررسی دختران ساکن در خانواده از نظر اضطراب متوسط بالاتر از دختران ساکن در شبانه‌روزی

گروه نوجوانان ساکن در شبانه روزی و ساکن در خانواده، اختلاف معنی داری در اضطراب متوسط وجود ندارد ولی در اضطراب شدید اختلاف معنی داری بین دو گروه وجود دارد ($Z=1/96$ و $P=0/05$) که نشان می‌دهد تعداد بیشتری از نوجوانان ساکن در شبانه روزی از اضطراب شدید شکایت دارند. علاوه بر این ۱۹ نفر نوجوان دختر ساکن در شبانه روزی و ۲۹ نفر نوجوان دختر ساکن در خانواده دارای اضطراب متوسط و ۱۵ و ۱۱ نفر نیز دارای اضطراب شدید هستند که با توجه به Z بدست آمده بین دو گروه دختر نوجوان ساکن در شبانه روزی و ساکن در خانواده اختلاف معنی داری در اضطراب متوسط وجود دارد ($Z=3/16$ و $P<0/001$) در حالی که اختلاف معنی داری در اضطراب شدید وجود ندارد ($Z=1/75$ و $P>0/05$) ضمن اینکه ۴۴ نفر از نوجوانان پسر ساکن در شبانه روزی و ۴۶ نفر از پسران ساکن در خانواده دارای اضطراب متوسط و به ترتیب ۱۴ نفر و ۷ نفر نیز دارای اضطراب شدید هستند که با توجه به Z بدست آمده بین این دو گروه نوجوان از نظر اضطراب شدید در دو گروه پسر ساکن در شبانه روزی و خانواده اختلاف معنی داری وجود دارد ($Z=2/25$ و $P<0/02$) که مشاهده شد تعداد بیشتری از پسران ساکن در شبانه‌روزی به اضطراب مبتلا هستند (جدول ۱).

جدول ۱: مقایسه میزان اضطراب افراد ساکن در شبانه‌روزی و خانواده

اضطراب	جنس	شبانۀ روزی	خانواده	نتیجه آزمون Z
متوسط	دختر	۱۹	۲۹	۳/۱۶*
	پسر	۴۴	۴۶	۰/۵
جمع کل				
شدید	دختر	۱۵	۱۱	۱/۷۵
	پسر	۱۴	۷	*۲/۲۵
جمع کل				
		۲۹	۱۸	۱/۹۶*

نتایج بدون در نظر گرفتن محل سکونت نشان می‌دهد که ۴۸ نوجوان دختر و ۹۰ نوجوان پسر دارای اضطراب متوسط ($Z=2$) و به ترتیب ۲۶ و ۲۱ نفر از دختران و پسران دارای

روزی و مقایسه آن با خانواده انجام گرفت. مطمئناً بررسی این نارسائی، با محدودیت‌هایی همراه بوده لذا توصیه می‌گردد پژوهش‌هایی با حجم نمونه بیشتر و به طور گسترده‌تر در استان‌های مختلف کشور انجام گیرد تا نتایج آن با درجه اطمینان بالاتر و قابلیت تعمیم پذیری بیشتری همراه باشد. در این پژوهش بیشتر به اختلال اضطراب توجه شده، لازم است که اختلالات دیگری مانند افسردگی، وسواس و.. نیز مورد توجه قرار گیرد.

سپاسگزار

از همکاری‌های بی‌دریغ آقای محمدرضا سراوانی، سرکار خانم هاجر پهلوانی، خانم زهرا خباز شیروان و خانم نجمه السادات حاجی وثوق صمیمانه تشکر می‌شود.

بودند که جهت یافتن علل این موضوع لازم است مطالعات بیشتری انجام شود.

علاوه بر این نتایج فرعی نشان می‌دهد که بین نوجوانان ساکن در شبانه‌روزی‌های دو شهر زاهدان و گناباد نیز اختلاف معنی داری وجود دارد. بدین معنی که در ساکنین شبانه‌روزی‌های شهر گناباد نسبت به شهر زاهدان اضطراب بیشتری مشاهده شد که احتمالاً این اختلاف ناشی از عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مربوط به دو شهر می‌باشد. محدود بودن پژوهش‌های انجام شده در این زمینه در ایران و جهان مقایسه یافته‌های پژوهش را با یافته‌های سایر پژوهش‌ها کمتر امکان پذیر می‌نماید به طور کلی بررسی حاضر در راستای شناخت میزان و شدت اضطراب در نوجوانان ساکن در شبانه

منابع

References

1. Sadock BJ, Sadock VA. Kaplan & Sadock's Synopsis of Psychiatry. Behavioral Science / Clinical Psychiatry. 9th ed. Philadelphia : Lippincott Williams & Wilkins; 2003: (590-642 and 1290-4).
2. بوالهروی جعفر. بهداشت روان برای کودکان‌های بهداشتی. چاپ اول. نشر و تبلیغ بشری. سال ۷۳، ص ۱.
3. Pluye , Lehingue Y, Ausloux C, et al. Mental & behavior disorders in children placed in long term care institutions in Hanedoara. Eluj & Tim.s, Romania. Sante 2001; 11: 5-12.
4. Makame V, Ani C, Grantham Mc Gregors. Psychological well being of orphans in Dar El salaam, Tanzania. Acta Paediatr 2002; 91: 459-65.
5. Taneja V, Sriram S, Beri RS, et al. Not by bread alone: impact of a structured 90-minute play session on development of children in an orphanage. Child Care Health 2002; 28: 95-100.
6. سیاری علی اکبر، ایمان زاده فرید، کرمی حسین و همکاران. بررسی وضعیت سلامت روانی دانش آموزان پایه اول راهنمایی کشور در سال تحصیلی ۷۷-۷۸. مجله علمی پژوهشی طب و تزکیه، شماره ۴۴، سال ۱۳۸۱، ص ۸-۲۰.
7. مفرد سکینه، عاطف وحید و همکاران. مقایسه نگرانی کودکان مضطرب و عادی در مدارس شهرستان دشتستان. فصلنامه اندیشه و رفتار، سال هشتم، شماره ۲، سال ۱۳۸۱، ص ۷۲-۵۶.
8. غفاری نژاد علیرضا، کلیمی مهران. شیوع اضطراب در پزشکان عمومی. مجله اسرار (دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار)، سال پنجم، شماره ۱، سال ۱۳۷۷، ص ۸-۳۲.

Comparing the anxiety between adolescents living in parental home and those living in institutions

Salari H., MD*; Sajadi A., MD**

Background: With regard the high prevalence of anxiety in adolescents and the influence of environment on it, this research was designed to evaluate and compare the anxiety level between the adolescents who living in parenteral home and those who were institutionalized.

Methods and Materials: The number of samples was 268 (134 in parenteral home and 134 in institutionalized group). The Cattell Anxiety Questionnaires was used as the device of study. The statistical analysis was performed by the significance bearing discrepancy between two independent ratios (z test).

Results: The results showed meaningful difference in sever anxiety scores between adolescents living in parental home and in institutions, a significant difference between boys within different life place ($P<0.01$) and girls within those groups was observed ($P<0.001$). Also meaningful difference between boys and girls without considering their life place in moderate ($P<0.04$) and sever anxiety scores was demonstrated ($P<0.001$).

Conclusions: The results suggest that institutionalized adolescents and girls are more sensitive to anxiety

KEY WORDS: Anxiety, Adolescents, Institution, Family

* Psychiatry Dept, Faculty of Medicine, Gorgan University of Medical Sciences and health services, Gorgan, Iran.

**Psychiatry Dept, Faculty of Medicine, Zahedan University of Medical Sciences and health services, Zahedan, Iran.